

Federal Ministry for the
Environment, Nature Conservation,
Building and Nuclear Safety

Umwelt
Bundesamt

МОЌТА Е ВО ТВОИТЕ РАЦЕ

ВОДИЧ ЗА ГРАЃАНИТЕ И
ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

за

Протоколот за регистри за испуштање и пренос на загадувачи

Република Македонија
Министерство за животна средина
и просторно планирање

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

МОЌТА Е ВО ТВОИТЕ РАЦЕ

ВОДИЧ ЗА ГРАЃАНИТЕ И
ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

за

Протоколот за регистри за испуштање и пренос на загадувачи

Скопје, Македонија
Април 2017

Целокупната содржина на оваа публикација претставува авторско право.
©2017 Регионален центар за животна средина за Централна и Источна Европа
Ниту еден дел од оваа публикација не смее да се продава во каква било форма
или да се умножува поради продажба без претходно писмено одобрение од
носителот на авторското право.

Република Македонија
Министерство за животна средина
и просторно планирање

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

ЗА РЕЦ

Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа (РЕЦ) е меѓународна организација со мисија да помага во решавање на прашањата поврзани со животната средина. РЕЦ ја исполнува својата мисија преку промовирање на соработката помеѓу владите, невладините организации, бизнис-заедницата и други општествени фактори од областа на животната средина, и преку поддршка на слободната размена на информации и учество на јавноста во процесите на донесување одлуки од областа на животната средина.

РЕЦ е воспоставен во 1990 година од страна на Соединетите Американски Држави, Европската комисија и Унгарија. Денес РЕЦ е законски основан врз повелба со преку 30 потписници. Организацијата се потпира на мрежа на канцеларии и експерти во Централна и Источна Европа и пошироко. Главната канцеларија се наоѓа во Сентендре, Унгарија.

РЕЦ активно учествува во клучни глобални, регионални и локални процеси и придонесува кон животната средина и одржливите решенија во рамките на локалните канцеларии и пошироко од мрежата на истите, пренесувајќи знаење и искуство кое може да се прошири на земјите и регионот.

Неодамнешни донатори се Европската комисија, финансиските механизми на европската економска Зона (ЕЕА) или (Норвешка, Исланд, Лихтенштајн), Обединетите нации, владите на Албанија, Австрија, Азербејџан, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Финска, Германија, Унгарија, Италија, Јапонија, Црна Гора, Холандија, Норвешка, Полска, Србија, Словенија, Шведска, Швајцарија, Велика Британија и САД, како и други меѓународни организации, банки и компании.

Подготвено од:

- м-р **Методија Димовски**

Со придонес на:

- **Аземине Шакири, одговорно лице
за РИПЗ,
Македонски информативен центар
за животна средина,
Министерство за животна средина и
просторно планирање,**

- **Проектниот тим на РЕЦ**

Публикацијата е подготвена во рамките на проектот „Поддршка во воспоставување и унапредување на Протоколот за регистри за испуштања и пренос на загадувачи (РИПЗ) во земјите од Западен Балкан и во Молдавија“, финансиран од страна на програмата за советодавна помош (AAP) за заштита на животната средина во земјите на Централна и Источна Европа, Кавказ и Централна Азија и други соседи на Европската Унија, при Германското федерално министерство за животна средина, заштита на природата, згради и нуклеарна безбедност. Проектот го надгледува Германската агенција за животна средина (UBA). Проектот се спроведе во периодот од април 2015 до април 2017 година од страна на Регионалниот центар за животна средина (РЕЦ) во соработка со националните одговорни лица за РИПЗ, други партнери од земјите, како и со советодавна поддршка од Секретаријатот за Протоколот за РИПЗ при UNECE.

Информацијата е моќ, а информацијата за животната средина во рацете на јавноста ѝ овозможува да игра значајна улога во обликувањето на одржлива иднина. Премногу често луѓето се оставени во темнина во врска со одлуките кои можат да водат кон еколошки катастрофи и деградација на животната средина, влијаејќи така на нивните животи и животите на генерациите кои ќе дојдат.

Жит Петерс
претседавач на Собранието
на Страните на Конвенцијата од Архус
25 јуни, 2014

ПРЕДГОВОР

Граѓаните на Република Македонија, преку Архуската конвенција, имаат гарантирано право на пристап до информации и податоци за животната средина, право на учество во донесување на одлуки поврзани со животната средина, како и пристап до правда преку институциите.

Оние граѓани, кои се добро информирани за состојбата и квалитетот на животната средина, се свесни за предизвиците од справувањето со климатските промени, ризиците по здравјето поради загадувањето на повеќето медиуми во животната средина, како и за потребата од преземање на соодветни чекори кон навремено спроведување на соодветната законска регулатива. Информираните граѓани се иницијатори и промотори на општествената одговорност и заштитата на животната средина и здравјето.

Во насока на исполнување на правата на граѓаните, Македонскиот информативен центар за животна средина воспостави, одржува и редовно ажурира таканаречен Регистар на испуштање и пренос на загадувачи— како сервис преку кој јавноста има пристап до информации и податоци за загадувањето кое потекнува од индустрискиот сектор во Република Македонија. На овој начин, граѓаните, бизнис секторот, институциите и другите општествени фактори, имаат можност да пристапат до навремени, релевантни и проверени информации, во однос на загадувањето од индустрискиот сектор. Во принцип, пристапот до овие информации овозможува започнување на еден информиран процес на соработка на граѓаните со релевантните институции, подигање на свеста на јавноста во однос на состојбите со загадувањето од индустријата, како и приближување на јавноста кон идејата за градење на одговорен и одржлив однос со животната средина.

За таа цел, оваа публикација ќе овозможи еден краток вовед во Регулацијата, Протоколот и Регистарот на испуштање и пренос на загадувачи, како и насоки за тоа како граѓаните може да влијаат на спроведувањето на Протоколот во Република Македонија. На овој начин, граѓаните директно можат да придонесат во намалувањето на загадувањето и поефективна заштита на животната средина.

**Македонски информативен центар за животна средина
Министерство за животна средина и просторно планирање**

СОДРЖИНА

Предговор	v
Содржина	vi
1 Куса историја на РИПЗ	6
1.1 Зачеток на идејата	6
1.2 Киевскиот протокол за РИПЗ и Архуската конвенција	8
1.2.1 Статус на ратификација на Конвенцијата и Протоколот	10
2 Киевскиот протокол за РИПЗ	11
2.1 Цел на Протоколот за РИПЗ	11
2.2 Содржина и структура на РИПЗ системите	11
2.3 Известување, собирање и оцена на квалитетот на податоците	13
2.4 Учество на јавноста	13
2.5 Административна и институционална / организациска рамка на Протоколот за РИПЗ	14
3 РИПЗ и граѓанското општество	16
3.1 Каква е добивката за јавноста од постоењето на РИПЗ системите?.....	16
3.2 Како НВО можат да се вклучат во РИПЗ процесот?	17
4 РИПЗ систем на Европската Унија	19
4.1 Е-ПРТР и Киевскиот РИПЗ	22
5 РИПЗ системот во Република Македонија	23
5.1 Национален веб–портал за РИПЗ	27
6 Важни врски и извори на информации	30
7 Листа на употребени скратеници	3
2	
8 Листа на графикони, слики и рамки	33

1. КУСА ИСТОРИЈА НА РИПЗ

1.1. Зачеток на идејата

Регистрите на испуштања и пренос на загадувачи се всушност едноставни системи за собирање и споделување на информации за животната средина кои се однесуваат на испуштањето и трансферот на штетни и отровни хемикалии кои потекнуваат од индустриските и други видови на постројки.

Идејата за воспоставување на вакви системи се јавува во средината на осумдесеттите години на XX век, по една од најголемите индустриски катастрофи во светот, која се случила во 1984 година во Бопал, Индија.

Прво глобално признание за потребата од информирање на јавноста за испуштањата и трансферот на загадувачи, се случува на Конференцијата за животна средина и развој, организирана од Обединетите Нации, во Рио, 1992 година.

Имено, тука за прв пат е афирмиран принципот „Право да знаеш“, но уште повеќе, на овој Самит, земјите учеснички го поставиле темелот на РИПЗ системите, кои треба да бидат јавно достапни и бесплатни и да ги содржат информациите за количествата на испуштања и пренос на загадувачи од страна на големите индустриски постројки кои се должни да ги обезбедат тие информации.

Но, на усвојувањето на Протоколот за РИПЗ, му претходеа неколку важни активности. Најпрво, во 1996 година, Организацијата за економска соработка и развој (ОЕЦД), усвојува препораки за

спроведување на РИПЗ, со кои ги повикува своите земји членки, да воспостават вакви бази на податоци соработувајќи со индустријата и со јавноста, а подоцна и практично Упатство за владите.

1. Пристап до информации: Секој граѓанин треба да има право да добие лесен пристап до информации за животната средина. Јавните власти мора да ги обезбедат сите потребни информации и да ги собираат и споделуваат навремено и на транспарентен начин. Тие може да одбијат да го сторат тоа, само во одредени оправдани ситуации, кога давањето на информацијата може негативно да влијае. Сепак, информациите за испуштањата на загадувачи во животната средина, секогаш треба да бидат обезбедени.

2. Учество на јавноста во донесувањето на одлуки за животната средина: Јавноста мора да биде информирана за сите релевантни иницијативи и мора да има можност да учествува од почетокот на процедурите за донесување одлуки за специфични активности (на пример: лиценци, дозволи), како и за планови, програми, политики и законски акти.

3. Пристап до правда за прашања поврзани со животната средина: Јавноста има право на судска или управна постапка во случај кога Страната го прекршува правото на пристап до информации и учество на јавноста или не се придржува кон националните прописи за животната средина и принципите на Конвенцијата.

РЕЛЕВАНТНИ НАСТАНИ КОИ МУ
ПРЕТХОДАТ НА ПРОТОКОЛОТ ОД КИЕВ

1984	Индустриска катастрофа во Бопал, Индија. Истекувањето на гас (метил изоцијанат) загрози повеќе од половина милион луѓе.
1992	Самит за планетата Земја, Рио, Бразил. Принцип 10 еколошките прашања најдобро се решаваат со учество на сите засегнати страни. Земјите учеснички го поставија темелот на РИПЗ системите.
1996	ОЕЦД усвојува препораки за спроведување на РИПЗ и ги повикува земјите членки, да воспостават вакви бази на податоци соработувајќи со индустријата и со јавноста.
1998	Архуската конвенција е усвоена на Четвртата министерска конференција од процесот „Животна средина за Европа“. Конвенцијата предвидува можност за воспоставување на национален систем за РИПЗ, и можност за изработка на меѓународен инструмент.
2000	РЕЛЕВАНТНИ НАСТАНИ ЗА ПРОТОКОЛОТ ОД КИЕВ
2001	Комитетот за политика во животната средина на ОН ЕКЕ формира Работна група за РИПЗ со задача да подготви правно-обврзувачки инструмент. Во 2002 година Работната група продолжува да работи под покровителство на МоП на Архуската конвенција.
2009	Киескиот протокол за РИПЗ е усвоен на Петтата министерска конференција од процесот „Животна средина за Европа“.
2010	На 8 октомври 2009 година, влезе во сила Киескиот Протокол за РИПЗ.
2016	На 2 октомври 2010 година, Република Македонија стана членка на Киескиот протокол за РИПЗ.

Некако во исто време, Економската комисија за Европа на Обединетите нации (ОН ЕКЕ), почнува со подготовката на еден од најпознатите меѓународни договори во сферата на животната средина, а тоа е Конвенцијата за пристап до информации, учество на јавноста во одлучувањето и пристап до правда за прашања поврзани со животната средина, која ќе стане најпозната како Архуска конвенција, според името на градот Архус во Данска, каде во 1998 година беше усвоена на Четвртата министерска конференција од процесот „Животна средина за Европа“.

1.2. Киевскиот Протокол за РИПЗ и Архуската конвенција

Токму Архуската конвенција ги втемелува трите столба за пристап до информации, учество на јавноста во одлучувањето и пристап до правда за прашања поврзани со животната средина.

Овде треба да се истакне еден интересен момент. Имено, Архуската конвенција прави разлика помеѓу поимите „јавност“, во која се вбројуваат сите актери на граѓанското општество, вклучувајќи ги и индивидуалните граѓани, и „засегнатата јавност“, во која се вбројуваат индивидуалните граѓани или јавните организации и други заинтересирани субјекти, кои се погодени, или можат да бидат погодени, или имаат интерес од донесувањето на одлуки, како што се еколошките НВО. Конвенцијата особено ги зема предвид оние еколошки НВО кои работат на промовирање на животната средина.

Но, зошто Архуската конвенција е важна за РИПЗ? Бидејќи оваа Конвенција,

не само што, преку своите три столба, во практика ги спроведе принципите од Декларацијата од Рио, туку отиде и чекор понатаму во однос на системите за РИПЗ и „Правото да знаеш“.

Во духот на Конвенцијата, уште при нејзиното подготвување, не само што е предвидена можност за воспоставување на национален систем за РИПЗ, но и можност за изработка на соодветен меѓународен договор, со кој детално ќе се регулира ова прашање.

Во член 5, став 9 (рамка 1) од Конвенцијата, е пропишано дека Страните на Конвенцијата (тоа се земјите кои со ратификација на Конвенцијата или Протоколот, станале членки на овие меѓународни

РАМКА
БР.1.

СОБИРАЊЕ И ОБЈАВУВАЊЕ
НА ИНФОРМАЦИИ ЗА
ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Член 5 став 9. Имајќи ги предвид соодветните меѓународни процеси, секоја Страна ќе презема мерки за постепено формирање на сеопфатен национален систем на инвентари или регистри на загадувачи, во структурална, компјутеризирана и равно расположлива база на податоци, компилирана со помош на стандардизирано доставување извештаи. Ваквиот систем би можел да содржи податоци и трансфери за прецизиран опфат на супстанции и производи, вклучувајќи го тука и користењето (експлоатацијата) на водите, енергијата и ресурсите, од конкретизиран обем на активности до медиумите на животната средина и до локалитетите на теренско и нетеренско пречистување и депонирање.

договори), ќе воспостават таков национален сеопфатен систем на регистри на загадувачи.

За да не остане ваквата одредба, само на хартија, во членот 10 став 2(з) (рамка бр. 2), Конвенцијата утврдила дека Страните, на првиот состанок, ќе разгледаат како се спроведува обврската од членот 5 став 9 и доколку е потребно ќе донесат одлука за изработка на соодветен инструмент.

Важно е да се каже дека вклучувањето на РИПЗ во Конвенцијата изворно е предложено од страна на Коалицијата на НВО, кои подоцна го формираат ЕкоФорум, како Коалиција на еколошки граѓански организации и други НВО кои дејствуваат во регионот на ОН ЕКЕ, главно, сосредоточени на министерскиот процес „Животна средина за Европа“. Подоцна, оваа Коалиција активно беше вклучена во подготвувањето на Протоколот за РИПЗ, како дел од меѓувладината работна група, која го изработи Протоколот.

РАМКА
БР. 2.

СОСТАНОК НА СТРАНИТЕ

Член 10 став 2(з). На својот прв состанок, ќе ги разгледаат своите искуства од спроведувањето на одредбите од членот 5 став 9 и ќе одлучат кои чекори се неопходни за натамошен развој на системот од тој став, имајќи ги предвид меѓународните процеси и трендови, вклучувајќи го и подготвувањето на соодветен инструмент во врска со регистрите или инвентарите во врска со ослободување на загадувањето и неговото пренесување, што би можеле да се организираат како прилог кон оваа Конвенција.

Врз основа на направените анализи за спроведување на Конвенцијата, на Првиот состанок на Страните е донесена одлуката, со која и формално е започнат процесот за подготвување на Протоколот за РИПЗ.

Протоколот за РИПЗ е првиот и засега единствениот протокол, кој произлегува од Архуската конвенција. Подготвен е од мултилатерална работна група, која нај-напред работела под покровителство на Комитетот за политика во животната средина на ОН ЕКЕ, а на Првиот состанок на Страните на Конвенцијата (Лука, Италија, 21-23 октомври 2002 година), е заменета со Работна група за РИПЗ. Оваа Работна група е задолжена да го подготви текстот на правно-обврзувачкиот инструмент протоколот, најдоцна до Вонредниот состанок на Страните, кој се одржа во Киев, на 23 мај 2003 година.

1.2.1. Статус на ратификација на Конвенцијата и Протоколот

Архуската конвенција е донесена во 1998 година, на Четвртата министерска конференција во рамките на процесот „Животна средина за Европа“, кој се одвива под покровителство на ОН ЕКЕ, а влезе во сила на 30 октомври 2001 година.

Киевскиот протокол за РИПЗ, пак, е донесен во 2003 година, на Петтата министерска конференција во рамките на процесот „Животна средина за Европа“, а влезе во сила на 8 октомври 2009 година.

Заклучно со 20 мај 2016 година, Архуската конвенција има 47 Страни, додека Протоколот за регистар на испуштање и пренос на загадувачи (РИПЗ) има 35 Страни.

Иако формално е усвоен во рамките на ОН ЕКЕ Регионот, Протоколот има глобален карактер и е отворен за држави кои се наоѓаат надвор од Европа, како и за оние кои не се членки на Конвенцијата.

Република Македонија ја има ратификувано Архуската конвенција и од 22 јули 1999 година има статус на Страна на Конвенцијата, додека, пак, за Протоколот за РИПЗ, таквиот статус го стекнала од 2 октомври 2010 година.

2. КИЕВСКИОТ ПРОТОКОЛ ЗА РИПЗ

Протоколот за РИПЗ се состои од преамбула, 30 членови и четири анекси.

Во Преамбулата е претставена правната основа за донесување на Протоколот (види Глава 2 од овој документ), но и другите историски одредници, како и принципи на политиките за заштита на животната средина, како и за учеството на јавноста во одлучувањето.

Првите три анекси на Протоколот имаат технички карактер и во нив се идентификувани активностите и загадувачките материји кои ќе бидат предмет на известување во националните РИПЗ системи. Повеќе детали за содржината на анексиите, е презентирани во поглавјата 3 и 4 од оваа брошура. Четвртиот анекс, пак, има административен карактер и се однесува на арбитражата, односно го разработува членот 23 став 2 на Протоколот.

2.1. Цел на Протоколот за РИПЗ

Првите три членови ги презентираат целите на Протоколот, даваат дефиниции за одредени поими кои се употребуваат во Протоколот, како и неколку општи одредби.

Цел на Протоколот е „да го зајакне пристапот на јавноста до информации, преку воспоставување на кохерентни, национални регистри за испуштања и пренос на загадувачи (РИПЗ) ... кои можат да го олеснат учеството на јавноста во донесувањето на одлуки за животната средина и да придонесат кон спречувањето и намалувањето на загадувањето на животната средина (член 1 на Протоколот).

Со други зборови, најважната цел на Протоколот за РИПЗ е правото на јавноста да знае, односно тој се стреми да ги стави

податоците за загадувањето, на располагање на јавноста, преку јавно достапни национални регистри, со намера да го помогне учеството на јавноста, но и да придонесе во спречувањето и намалувањето на загадувањето.

Всушност, обврските за известување од страна на операторите, треба да овозможат тие да ги зголемат своите знаења за животната средина, да го подобрат управувањето со животната средина и на тој начин да придонесат кон спречувањето и намалувањето на загадувањето.

2.2. Содржина и структура на РИПЗ системите

Членовите од 4 до 6, ги пропишуваат елементите (графикон 2), структурата и опфатот на РИПЗ системите.

РИПЗ, всушност, претставува попис на испуштените загадувачки супстанции од точкести извори, како што се индустриите или големите земјоделски извори, но и од други дифузни извори, како, на пример, од земјоделството или сообраќајот.

Националните РИПЗ системи јавно мора да се достапни преку интернет, да овозможуваат пребарување и да се едноставни за корисниците. Ваквите системи мора да имаат и ограничување на доверливоста, но и да овозможуваат учество на јавноста во нивниот развој и менување.

Во однос на јавноста, многу е важна одредбата од членот 5 став 1, на Протоколот, која се однесува на пребарувањето на базата на податоци. Имено, Протоколот поставува стандард кој националните РИПЗ системи на секоја земја мора да го исполнат, а тоа значи приказ на податоците за испуштањата и преносот во агрегирана (збирна) и неагрегирана форма и мож-

ност за пребарување според:

- Инсталацијата и географската локација,
- Активноста / дејноста,
- Сопственикот или операторот и компанијата,
- Загадувачката супстанција или отпадот,
- Медиумите на животната средина, и
- Локацијата на преносот.

ГРАФИКОН БР. 2. ЕЛЕМЕНТИ НА РИПЗ СИСТЕМИТЕ

2.3. Известување, собирање и оцена на квалитетот на податоци

Членовите од 7 до 10 ги пропишуваат одредбите кои се однесуваат на известувањето од страна на сопствениците, односно операторите на инсталациите. Во основа РИПЗ системите се засновани на шемите за известување кои во секоја држава се задолжителни, периодични/годишни, специфични за секоја инсталација, за секој загадувач, а ги покриваат емисиите во воздухот, водите, отпадните води, почвата и преносот на отпад. На овој начин, Протоколот, всушност, поставува директни обврски за приватните и јавните компании, годишно да го известуваат надлежниот орган за нивните испуштања и пренос на загадувачи.

Но, Протоколот за РИПЗ ги поставува само минималните барања, додека Страните имаат слобода да вклучат дополнителни загадувачки супстанции и инсталации, одразувајќи ја специфичната ситуација и услови, каков што е случајот со националниот РИПЗ систем во Република Македонија.

Протоколот, исто така, бара од Страните да ги определат и надлежните органи кои ќе ги собираат информациите за испуштање на загадувачки супстанции од дифузните извори за кои податоците веќе се собрани или можат да бидат практично вклучени во системот.

Конечно, Протоколот го уредува и прашањето за квалитетот на податоците, за што обврска имаат како сопствениците/операторите на инсталациите, така и надлежните органи, особено во однос на комплетноста, доследноста и кредибилитетот на податоците.

2.4. Учество на јавноста

Членовите од 11 до 15 на Протоколот за РИПЗ се однесуваат на јавноста и нејзиното учество во креирањето на системите, во користењето на податоците, пристапот до правдата и други прашања.

Во овој дел одредбите на Протоколот ги следат начелата и принципите на Архуската конвенција. Членот 11 пропишува дека Страните се должни да и обезбедат на јавноста непречен и бесплатен пристап и користење на податоците од регистарот по електронски пат, а доколку тоа не е можно тогаш таквиот пристап мора да биде обезбеден на барање на јавноста, за што може да биде наплатен надоместок, но само за реалните материјални трошоци (за печатење, копирање и слично).

Во членот 12, Протоколот го регулира и прашањето на доверливост на податоците во РИПЗ, но упатува дека доверливоста треба да се толкува на рестриктивен начин, имајќи го предвид јавниот интерес, како и тоа дали таквите податоци/информации се поврзани со испуштањата во животната средина. Овие одредби на Протоколот јасно укажуваат дека секој податок/информација за испуштање, кој е релевантен за животната средина, ќе биде предмет на достапност во согласност со националното законодавство. Доколку пак, податокот/информацијата остане доверлива, регистарот мора да посочи каков тип на податок не е достапен, а доколку е можно, ќе обезбеди општа информација за хемискиот состав, на пример.

Многу се важни одредбите на членот 13, со кои се обезбедува учество на јавноста и воспоставувањето на РИПЗ системите, како и во евентуалните нивни изменувања.

Членот 14 го обработува прашањето за пристап до правдата, задолжувајќи ги Страните, во своите национални законодавства да обезбедат постапка за увид, со која секое

лице кое смета дека му се повредени правата за слободен пристап, ќе може да побара заштита пред суд или пред друго независно и непристрасно тело, кое е формирано со закон.

Протоколот води сметка и за капацитетот на јавноста да ги користи сите можности во однос на РИПЗ, кои се пропишани со Протоколот. Затоа, со членот 15, сите Страни се задолжени постојано да ја унапредуваат свеста на јавноста за постоењето на националниот РИПЗ систем, но и да обезбедат помош и упатства за пристапување до таквите системи и користење на податоците од нив, односно постојано да работат на развојот на капацитетите на јавноста.

2.5. Административна и институционална/организациска рамка на Протоколот за РИПЗ

Вторите петнаесет членови на Протоколот за РИПЗ се посветени на уредување на многу административни, организациски, институционални и други прашања, кои се неопходни за секој меѓународен мултилатерален договор, каков што всушност е и овој Протокол. Тие ги вклучуваат следните:

- Меѓународна соработка – Протоколот бара од Страните меѓусебно да соработуваат во неговото спроведување, да разменуваат податоци и информации, трансфер на технологии и слично.
- Институционална/организациска поставеност

Највисоко управувачко тело на Протоколот е Состанокот на Страните (МоП). Него го сочинуваат сите Страни на Протоколот, односно сите земји и регионални економски организации кои го имаат ратификувано или на друг начин прифатено Протоколот, со што се стекнале и со право на глас, односно одлучување. Сите други потписници, држави, невладини организации и други заинтересирани страни, учествуваат во работата на МоП, но, како набљудувачи.

Седниците на МоП се одржуваат заедно со седниците на Страните на Архуската конвенција. Досега се одржани две седници на МоП – Првата седница се одржа во Женева, Швајцарија, од 20 до 22 април 2010 година и Втората во Мастрихт, Холандија, од 2 до 4 јули 2014 година.

МоП се грижи за спроведувањето на Про-

Слика бр.1 МоП-5 Архуска конвенција и МоП-2 РИПЗ, Мастрихт, 2014

токолот и по потреба може да преземе соодветни мерки. Неговата работа е уредена со членот 17 од Протоколот, како и со Деловникот за работа, кој е усвоен на Првата седница во Женева.

МоП има свое извршно помошно тело, а тоа е Бирото, кое има претседавач, двајца заменици и уште четири членови од Страните на Протоколот. Во работата на Бирото, како набљудувачи, може да учествуваат и по еден претставник од невладините еколошки организации, како и од индустријата. Ова право во моментот е искористено од НВО, кои учествуваат во работата на Бирото со еден свој претставник.

Со ист состав е и Работната група на Страните, но таа многу почесто се состанува и го следи спроведувањето на работната програма на Протоколот. Исто така, Работната група ги подготвува и седниците на МоП, но се занимава и со други технички прашања за практично спроведување на Протоколот, вклучувајќи испитување на методологии за информирање, подготвување на упатства, и друго. Бирото на МоП, служи и како Биро на Работната група.

Целокупната административна и друга поддршка на МоП, Работната група и на Бирото, ја обезбедува Секретаријатот. Оваа улога во согласност со членот 21 од Протоколот му е доделена на извршниот секретар на ОН ЕКЕ, а функцијата се спроведува преку Одделот за животна средина.

Комитетот за усогласеност е помошно тело на МоП, кое е формирано во согласност со членот 22 од Протоколот, како механизам за разгледување на усогласеноста на Страните со Протоколот. Комитетот се состои од шест членови, чиј мандат трае помеѓу три последователни седници на МоП, но на секоја седница се избираат/заменуваат половина од членовите.

Членовите на овој Комитет служат со својот личен капацитет, а не како претставници на Страните на Протоколот. Исто така, слично како и кај Архуската конвенција, покрај поднесоците од Страните и известувањата од Секретаријатот, секој член на јавноста може да поднесе известување до Комитетот за усогласеност, за случаи на неусогласеност на некоја Страна со одредбите на Протоколот.

3. РИПЗ И ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Општата јавност е причината поради која е донесена Архуската конвенција и Протоколот за РИПЗ. Во тој контекст, од општата јавност се очекува да биде коректор на однесувањето и на индустријата и на властите. За спроведување на оваа нејзина функција, општата јавност очекува да биде навремено информирана за испуштањето на загадувачи.

РИПЗ системите им обезбедуваат на властите квалитетни информации за изворите на загадување и за нивните емисии, со што на надлежните органи им овозможуваат да ги одредат приоритетите во намалувањето на ризиците и да преземат мерки за спречување и намалување на загадувањето. Овие системи, исто така, служат како корисни извори на информации, преку кои надлежните органи можат да ги исполнат своите обврски за информирање на јавноста во врска со загадувањето или потенцијалните опасни активности.

Од друга страна, јавноста, еколошките здруженија и граѓаните, имаат на располагање податоци и информации кои им овозможуваат да започнат дијалог со надлежните органи, но и со економските оператори, за разгледување на можностите за намалување на ризиците за животната средина и спречување на штетите врз здравјето и животната средина.

Со други зборови, РИПЗ системите ја зголемуваат расположливоста на информациите за животната средина, го унапредуваат правото на заедницата да знае и да биде информирана за состојбите со загадувањето во нејзината околина и им овозможува на граѓаните и НВО, да преземаат активности и да учествуваат во донесувањето на одлуки за животната средина со кои ќе се ограничат

овие загадувачки или потенцијално загадувачки активности.

Последно, но не најмалку важно, овие системи овозможуваат услови за зајакнување на дијалогот помеѓу надлежните органи, индустријата и граѓанското општество, со цел да се намали или избегне загадувањето и на тој начин да се заштити животната средина и здравјето на населението.

3.1. Каква е добивката за јавноста од постоењето на РИПЗ системите?

Важно е да се разбере дека луѓето, граѓаните, кои се соочени секојдневно со потенцијални ризици кои демнат од хемиските опасности, имаат право да знаат за тие ризици. Само во таков случај јавноста ќе има моќ да влијае врз донесувањето на одлуки и самата да донесува правилни одлуки и да преземе или да побара од надлежните органи преземање на соодветни мерки за заштита на нивната животна средина и здравје.

Од друга страна, само добро информирано и добро организирано граѓанско општество, може да се обиде да им помогне на надлежните органи, но и на индустријата, во процесите на донесување на одлуки кои се однесуваат на животната средина. Исто така, индустриските работници, како граѓани, можат да преземаат мерки за сопствена заштита од несреќи или потенцијални несреќи, предизвикани од хемиски супстанции, доколку се свесни за еколошките последици и последиците за нивното здравје.

Секако, добро информираната јавност може многу да помогне во активностите кои се насочени кон подобрување на состојбите во животната средина, како и на безбедноста и здравјето на луѓето.

3.2. Како НВО можат да се вклучат во РИПЗ процесот?

НВО секторот е посебен дел од јавноста кој настапува многу поорганизирано и има интерес да учествува во процесите на спроведување на Протоколот, да биде навремено информиран за испуштањето на загадувачи итн.

Учеството на НВО, како најистакнати експоненти на граѓанското општество, може да биде различно. Покрај учеството во работните тела на Протоколот на меѓународно ниво, каде активностите на НВО ги координираат Европското биро за животна средина и ЕкоФорум, НВО во Македонија, исто така, можат и треба да бидат вклучени во РИПЗ процесите.

Всушност, НВО заедницата веќе е вклучена во РИПЗ процесите во Македонија и преку нивните активности значително е забрзан процесот на изградба на националниот систем. Во тој контекст Регионалниот центар за животна средина и НВО Центар за еколошка демократија Флорозон од Скопје во рамките на неколку последователни проекти помогнаа за градење на капацитети за развој на РИПЗ во Македонија, вклучувајќи поддршка на МЖСПП во подготвувањето на повеќе упатства за операторите со инсталации со кои ова прашање се доближува до релевантните фактори на РИПЗ.

Така, на пример, во текот на 2015 година, НВО Флорозон од Скопје, во рамките на проектот „Право да знаеш“, активно го помогна изработувањето на Стратегијата за спроведување на РИПЗ Протоколот во Република Македонија. Токму овој стратешки документ, почитувајќи ги одредбите на Протоколот за учество на граѓанското општество, предвидува формирање на Координативна работна група за следење на спроведу-

вањето на Стратегијата за РИПЗ (графикон бр. 4). Во таа Работна група, која треба да ја формира министерот за животна средина, покрај претставници на државните органи, треба да има еден претставник на НВО заедницата, активна во областа на РИПЗ и еден претставник на граѓанското општество. Улогата на Координативната работна група е да го следи спроведувањето на активностите предвидени во Акцискиот план на Стратегијата, да подготвува полугодишни извештаи за спроведувањето на активностите и да предлага корективни активности.

Од НВО секторот се очекува да учествува со свои квалификувани кадри во спроведувањето на Стратегијата за РИПЗ, да дава поддршка во информирањето на општата јавност и во промоцијата на Протоколот.

За тоа, пак, е потребно да се обезбедат соодветни обуки за претставниците на НВО, доквалификација на профилирани НВО кои работат на полето на РИПЗ, градење на партнерство меѓу властите и НВО, индустријата и НВО итн.

Покрај ова формално учество, НВО можат да спроведуваат различни кампањи за известување на јавноста за важноста и користа од РИПЗ, но и различни активности за еколошка едукација и информирање на невладиниот сектор и локалните заедници. Тие, исто така, можат да организираат или да учествуваат на различни семинари, обуки, работилници, јавни собири и тематски трибини поврзани со РИПЗ. Можат да иницираат нови проекти, да понудат експертиза во одредени области и да соработуваат со надлежните органи во промовирањето на разбирањето и употребата на информациите од РИПЗ системот во нивната заедница или помеѓу НВО.

Активната вклученост на НВО во РИПЗ процесите, може многу да помогне во јакнењето на довербата во институциите, нудејќи ја својата поддршка или помош како „олеснувач“ или „мост“ во комуникацијата

Слика бр. 2 Претставници на граѓанското општество разговараат за улогата на невладините организации во развојот и спроведувањето на РИПЗ на регионалната работилница која се одржа во Скопје, од 8 до 9 ноември 2016 година.

помеѓу државните или локалните власти и индустријата или граѓаните. НВО можат да придонесуваат и во активностите на терен, помагајќи им на надлежните органи преку активен мониторинг и навремено сигнализирање за потребата од решавање на одредени проблеми поврзани со загадувањето или со известувањето кон РИПЗ. НВО, исто така, можат да преземаат активности за да лобираат кај надлежните органи или да извршат „притисок“ врз нив или врз операторите, во случаите кога ќе откријат загадувачки активности кои не се дозволени или ги надминуваат дозволените нивоа, за да се преземат мерки за намалување на загадувањето или за негово спречување.

Се разбира, НВО можат и треба да бидат вклучени во сите процеси кои се однесуваат на изградбата или подобрувањето на националниот РИПЗ систем во Македонија, во подготвувањето, донесувањето и активното спроведување во практика на законски и

подзаконски акти, стратешки документи и слично. Сепак, тие треба внимателно да го следат процесот, да обезбедуваат редовни информации, да бараат редовно да бидат известувани и вклучени во активностите.

Од најголемо значење е правилниот однос на МЖСПП кое е целосно отворено за соработка со НВО во изградбата на РИПЗ системот, што е особено видливо во последните две-три години, кога токму ваквата блиска соработка во спроведувањето на различни национални и меѓународни активности и проекти, го интензивира изградувањето на РИПС системот во Македонија. Сепак, МЖСПП треба да продолжи и понатаму да обезбедува редовни и ажурни информации, но и редовно да ги вклучува НВО во сите активности кои се поврзани со РИПЗ системот.

4. РИПЗ СИСТЕМ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА

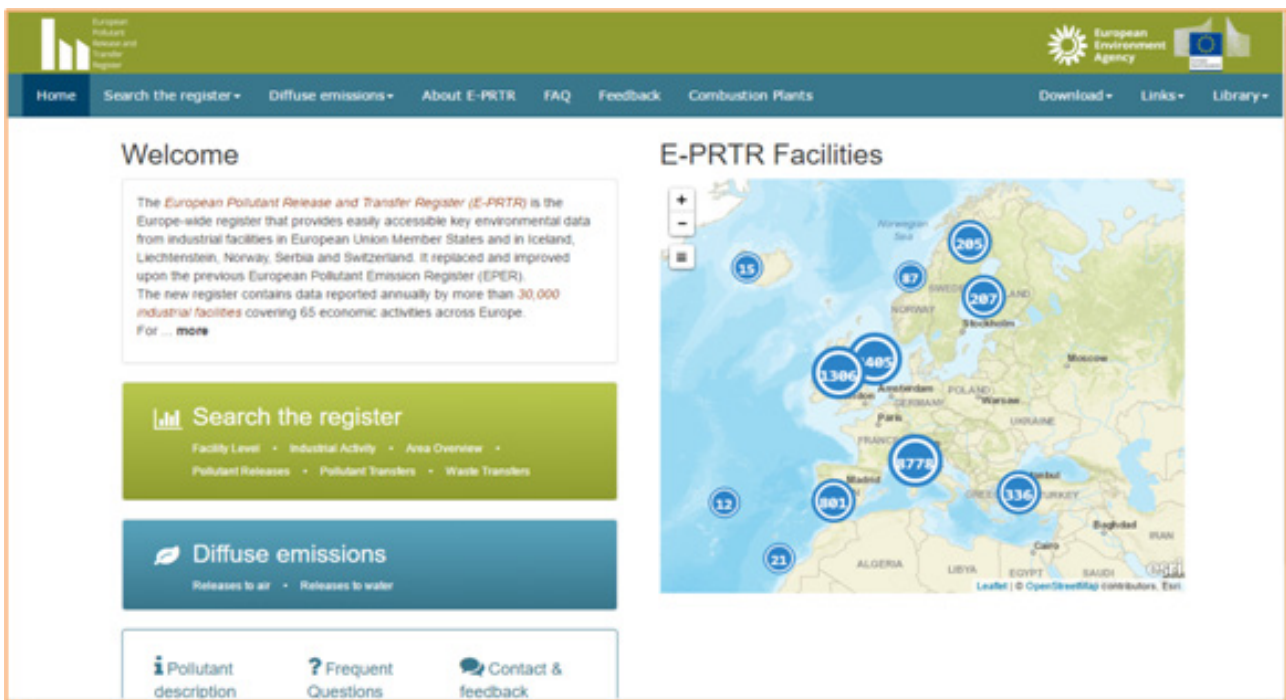
Како што е опишано на почетокот на овој Водич, идеите за РИПЗ не почнале со Протоколот од Киев, ниту завршуваат со него. Многу држави имаат свои системи за РИПЗ, кои не се направени според Протоколот, но за Македонија од особен интерес е системот за РИПЗ на Европската Унија, односно Европскиот регистар на испуштања и пренос на загадувачи, едноставно наречен Е-ПРТР.

Зошто овој систем е значаен за Македонија, не треба посебно да се објаснува, имајќи ја предвид стратегиската определба на државата за членство во Европската Унија.

Е-ПРТР е интернет заснован регистар, кој е воспоставен со Регулацијата (ЕС)166/2006,

со која, всушност, се спроведува Киевскиот протокол за РИПЗ, чиј потписник е Европската Унија (слика бр.3). Регулацијата ги задолжува земјите членки на Европската Унија да известуваат кон Е-ПРТР системот, кој го одржува ЕЕА, за изворите на загадувачи. Регулацијата содржи слични барања како и Протоколот за РИПЗ, но, сепак, постојат и одредени мали разлики, кои ќе би-дат опишани подолу.

Е-ПРТР овозможува лесно достапни податоци за животната средина, од индустриските инсталации во сите земји членки на Европската Унија, но и од држави кои не се членки на Унијата, како Исланд, Лихтенштајн, Норвешка, Србија и Швајцарија, кои ги доставуваат податоците на до-

Слика бр.3 Почетна страница на Е-ПРТР

броволна основа. Регистарот содржи податоци кои се доставуваат на годишно ниво од преку 30.000 индустриски инсталации, за 65 видови на економски активности ширум Европа, вклучувајќи девет индустриски сектори (графикон бр. 5).

За секоја инсталација се обезбедени информации за количествата на загадувачи кои се испуштени во воздухот, водата и почвата, како и за преносот на отпад и загадувачи во отпадните води, за вкупно 91 клучен загадувач, кои спаѓаат во следните седум групи:

- Стакленички гасови
- Други гасови
- Тешки метали
- Пестициди
- Хлорирани органски материи
- Други органски материи
- Неоргански материи.

Бројот на загадувачи вклучени во Е-ПРТР е една од разликите со Протоколот од Киев, кој во Анекс II, набројува нешто помалку загадувачи, односно вкупно 86 загадувачи.

Петте загадувачи кои се додадени во Е-ПРТР се наброени последни во листата од Анекс II на Регулативата на Европската Унија.

Како што посочува и Протоколот за РИПЗ, Е-ПРТР содржи информации за испуштањата од дифузните извори, но во ограничен обем, колку што тоа е практично, иако ваквиот вид на податоци постојано се зголемува.

Во согласност со барањата на Регулативата, кои во основа се идентични на Протоколот, инсталацијата е должна да известува податоци во Е-ПРТР, доколку ги исполнува следниве критериуми:

- Инсталацијата спроведува најмалку една од 65-те економски активности наведени во Анекс I на Регулативата и ги надминува најмалку еден од праговите на капацитетот.
- Инсталацијата пренесува отпад надвор од локацијата, над праговите утврдени во членот 5 на Регулативата.
- Инсталацијата испушта загадувачи во количества над праговите утврдени за секој медиум—воздух, вода и почва—во Анекс II од Регулативата.

Секоја инсталација која е должна да известува, доставува податоци до надлежните органи на годишна основа. Надлежните органи, откако ќе ги соберат податоците, го проверуваат нивниот квалитет и потоа ги доставуваат до Европската комисија и Европската агенција за животна средина (ЕЕА), која ги дистрибуира преку веб-страницата на E-PRTR.

E-PRTR Регистарот, содржи податоци за испуштањата и преносите на загадувачи од 2007 до 2009 година, додека од 2011 година податоците се ажурираат на годишно ниво, најдоцна до месец мај.

Европската агенција за животна средина е задолжена за спроведување на процесот на квалитативна проверка на податоците, кој се изведува во два чекора.

Во првиот чекор, секоја земја добива детални повратни информации за квалитетот на податоците доставени во E-PRTR.

Во вториот чекор, податоците за E-PRTR се споредуваат со податоците кои земјите ги доставуваат кон Конвенцијата за прекугранично загадување на воздухот, Рамковната конвенција на Обединетите нации за климатски промени и Системот за трговија со емисии на Европската Унија (за испуштањата во воздухот), потоа со податоците доставени до ЕУРОСТАТ и ЕЕА (за отпад и прекугранично движење на отпадот), како и со податоците доставени до ЕЕА и Информатичкиот систем на Европа за води (WISE)– (за испуштањата во водата).

Целта на ваквите споредби е да се идентификуваат потенцијалните нееднаквости помеѓу податоците објавени во рамките на различни обврски за известување, врз основа на што земјите може да ги поправат своите известувања доколку бидат пронајдени одредени грешки.

ГРАФИКОН 5. ИНДУСТРИСКИ СЕКТОРИ И АКТИВНОСТИ, КОИ СЕ ДОЛЖНИ ДА ИЗВЕСТУВААТ ВО E-ПРТР
БР. 5

4.1. Е-ПРТР и Киевскиот РИПЗ

Е-ПРТР е наследник на поранешниот ЕПЕР систем на Европската Унија, воспоставен во јули 2000 година, кој, всушност, не претставуваше вистински систем за РИПЗ, поради тоа што му недостасуваа неколку важни карактеристики на ваков систем. Причините за заменување на овој систем со новиот Е-ПРТР, лежат во потребата од интегрален регистер, како и во обврската за спроведување на Протоколот за РИПЗ, од страна на Европската заедница, како негов потпис-ник. Протоколот за РИПЗ утврди обврски на Страните да воспостават национални системи за РИПЗ, но со Регулацијата се воведува нова обврска за земјите членки на Европската Унија, да известуваат кон Европскиот систем за РИПЗ, за утврдените активности и супстанции.

Како што погоре е истакнато во оваа публикација, со Протоколот за РИПЗ се поставени минималните барања, но секоја од Страните има можност да постави и построги услови за воспоставување и функционирање на нивните РИПЗ системи.

Токму тоа е направено со Регулацијата (ЕС) 166/2006 на ЕК, која бара да се известува за пет дополнителни загадувачи (октилфеноли и октилфенол етоксилати, флуорантини, изодрин, хексабромобифенил, бензо(g,h,i) перилен. Исто така, Регулацијата воведува построги прагови за други шест загадувачи: диоксини (PCDD), фурани (PCDF), тетрахлоретилен, тетрахлорметан, трихлоробензен, трихлоретилен и трихлорметан.

Но, ова не се единствените разлики помеѓу Протоколот и Регулацијата, која за голем број на загадувачи дефинира построги прагови за преносот на отпадните води надвор од локацијата.

Од двата понудени пристапа со Протоколот (кој претставува глобален меѓународен договор компатибилен и со неевропските

РИПЗ системи), за утврдување на обврската за известување, Регулацијата го употребува пристапот на праг на капацитетот на одредена инсталација.

Кај пренос на отпад, пак, Е-ПРТР го употребува пристапот на известување врз основа на вкупната количина на пренесен отпад.

5. РИПЗ СИСТЕМОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Република Македонија, како Страна на Протоколот за РИПЗ, е должна да воспостави и да одржува систем за известување за испуштањата и преносот на загадувачи од индустриските инсталации на нејзината територија.

Во тој контекст, во членот 42 од Законот за животна средина („Службен весник на Република Македонија“, бр. 53/2005) е предвидена обврска за воспоставување на РИПЗ систем, како дел од Националниот катастар на животната средина. Подетално, ова прашање е уредено со донесување на Правилникот за формата, содржината, методологијата и начинот на водење на Регистарот на испуштање и пренесување на загадувачи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/2011), кој стапува на сила на 1 јануари 2013 година. Важно е да се нагласи дека во оваа публикација Регулацијата на Европската Унија (ЕС)166/2006 во најголем дел е транспонирана во националното законодавство преку Националниот правилник, вклучувајќи ги и двата прилога за активности и загадувачи.

Податоците и информациите од РИПЗ системот, во согласност со барањата на Протоколот и Правилникот, треба да се чуваат во интегрирана релативна база на податоци, што подразбира потреба од соодветна електронска програмска апликација (софтвер), што ќе овозможи мрежно внесување, обработка и приказ на податоците од Регистарот, можност за пребарување и пристап преку интернет (со употреба на корисничко име и лозинка) и сочуввање на податоците за период од 10 години.

Македонскиот електронски РИПЗ систем (слика бр. 4), е заснован на слободен софтвер кој германската влада преку нејзина-

та Федерална агенција за животна средина (УБА) и го понуди на Македонија, за развој на нејзиниот РИПЗ систем. Овој софтвер, популарно наречен БУБЕ, е приспособен на македонските потреби, во рамките на двата проекта споменати погоре во 2.6.2.

Детален опис на БУБЕ софтверот и начинот на негово користење од страна на индустриските инсталации, кои имаат обврска да известуваат, може да се најде во Корисничкото упатство за Регистарот за испуштање и пренос на загадувачи, подготвено во 2015 година од страна на НВО Центар за еколошка едукација Флорозон, Скопје (слика бр. 5).

Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) е надлежно за собирање на податоците, нивната потполност и веродостојност, како и за контрола и осигурување на нивниот квалитет, доколку операторот на инсталацијата го побара тоа. Министерството, исто така, се грижи и за доверливоста на податоците во РИПЗ системот.

МЖСПП, исто така, е надлежен орган за споделување на податоците кои се содржани во РИПЗ системот, односно за известување кон домашната јавност и кон меѓународните договори и организации, кон кои Македонија има преземено обврски.

Меѓутоа, обезбедување на целосни, доследни и веродостојни податоци, сепак, е обврска на операторот на секоја инсталација што врши една или повеќе од 65-те дејности утврдени во Прилог 1 од Правилникот, кога вкупната количина на испуштање на поединечен загадувач на годишно ниво го преминува прагот утврден во Прилог 2 од Правилникот, во кој се наброени вкупно 91 клучен загадувач, кои се распоредени во седум групи, по што Македонскиот нацио-

Слика бр. 4. Почетна страница на македонскиот РИПЗ-онлајн систем (БУБЕ)

нален систем е идентичен со Е-ПРТР. Операторот е должен до крајот на месец март од тековната година, до МЖСПП да ги достави во електронска и во пишана форма неопходните податоци и информации кои се однесуваат на претходната година.

Исто така, операторот е должен да го назначи начинот на обезбедување на податоци и информации, односно дали тие се добиени со мерења, пресметки или процена.

Целокупниот процес на известување на операторите на инсталациите, кои треба да известуваат во согласност со барањата на Правилникот, е прикажан и детално објаснет во кусото упатство за известување според Протоколот за РИПЗ за инсталациите во Република Македонија, подготвено во 2013 година од страна на д-р Бошко Ников, во рамките на проектот „Изградба на капацитетите за активирање на Архуската конвенција и за поддршка на развојот на РИПЗ системите во земјите на Југоисточна Европа“, спроведен од РЕЦ. Шематски приказ на целокупниот приказ на РИПЗ процесот е прикажан на графикон бр. 6. Вака дефиниран, РИПЗ

системот во Република Македонија, содржи податоци за:

- инсталацијата со сите постројки во неа и нејзината географска местоположба, вклучувајќи го и речниот басен во кој е лоцирана
- оператор на инсталацијата задолжен за доставување на податоците
- дејности на инсталацијата
- испуштањето на загадувачи во медиумите на животната средина (воздух, вода и почва)
- создавање и пренесувања на отпад надвор од локацијата и нивно одредување, како што е соодветно и
- пренесувања на отпадна вода надвор од локацијата.

Во овој момент, Националниот систем за РИПЗ се уште не содржи податоци за дифузните извори, кои се планирани да бидат вклучени во системот во текот на процесот на интегрирање на државата во Европската Унија.

Електронски систем за известување на податоци за животната средина

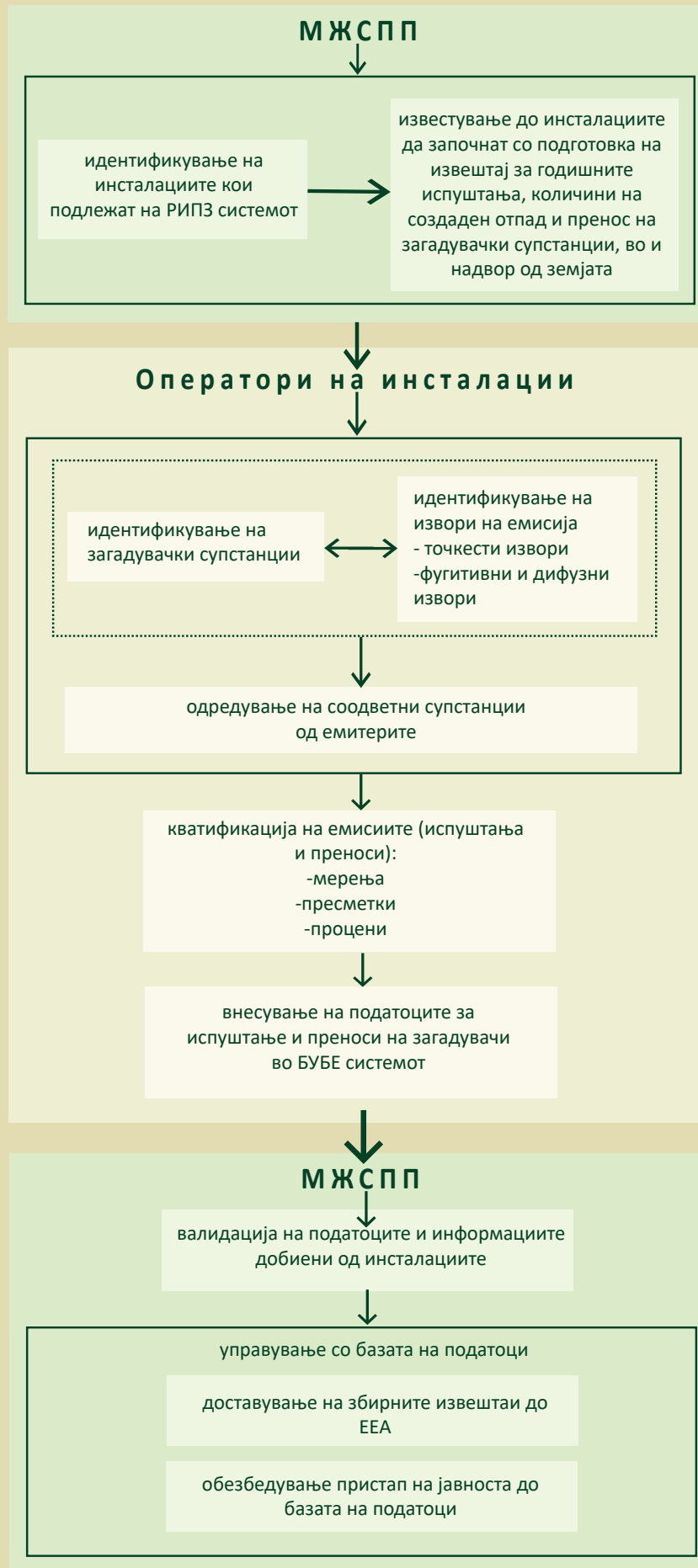

Регистар на Испуштање и Пренос на Загадувачи
Pollutant Release and Transfer Register

Корисничко упатство

Слика бр. 5.

Корисничкото упатство за Регистарот за испуштање и пренос на загадувачи

5.1. Национален веб-портал за РИПЗ

Сепак, поинтересно за НВО и пошироката јавност во Македонија, секако, е, како да се дојде до податоците од БУБЕ, односно од РИПЗ системот, и за што всушност можеме да ги искористиме овие податоци.

За таа цел, Министерството за животна средина и просторно планирање има развиено уште еден посебен модул од овој софтвер, кој е наменет за граѓаните, за невладините организации, и за најшироката јавност.

Овој модул е влезната страница на веб-порталот за РИПЗ (слика бр. 6).

Веб-страницата е едноставно структурирана и овозможува добивање на општи податоци за РИПЗ, преглед на соодветни национални извештаи, прегледи за релевантни проекти и законски прописи, како меѓународни, така и домашни. Клучниот дел на веб-страницата е можноста за добивање и прикажување на податоци што се чуваат во базата на податоци на системот за РИПЗ, односно испуштањата и пренесувањата за кои операторите известиле преку РИПЗ софтверот.

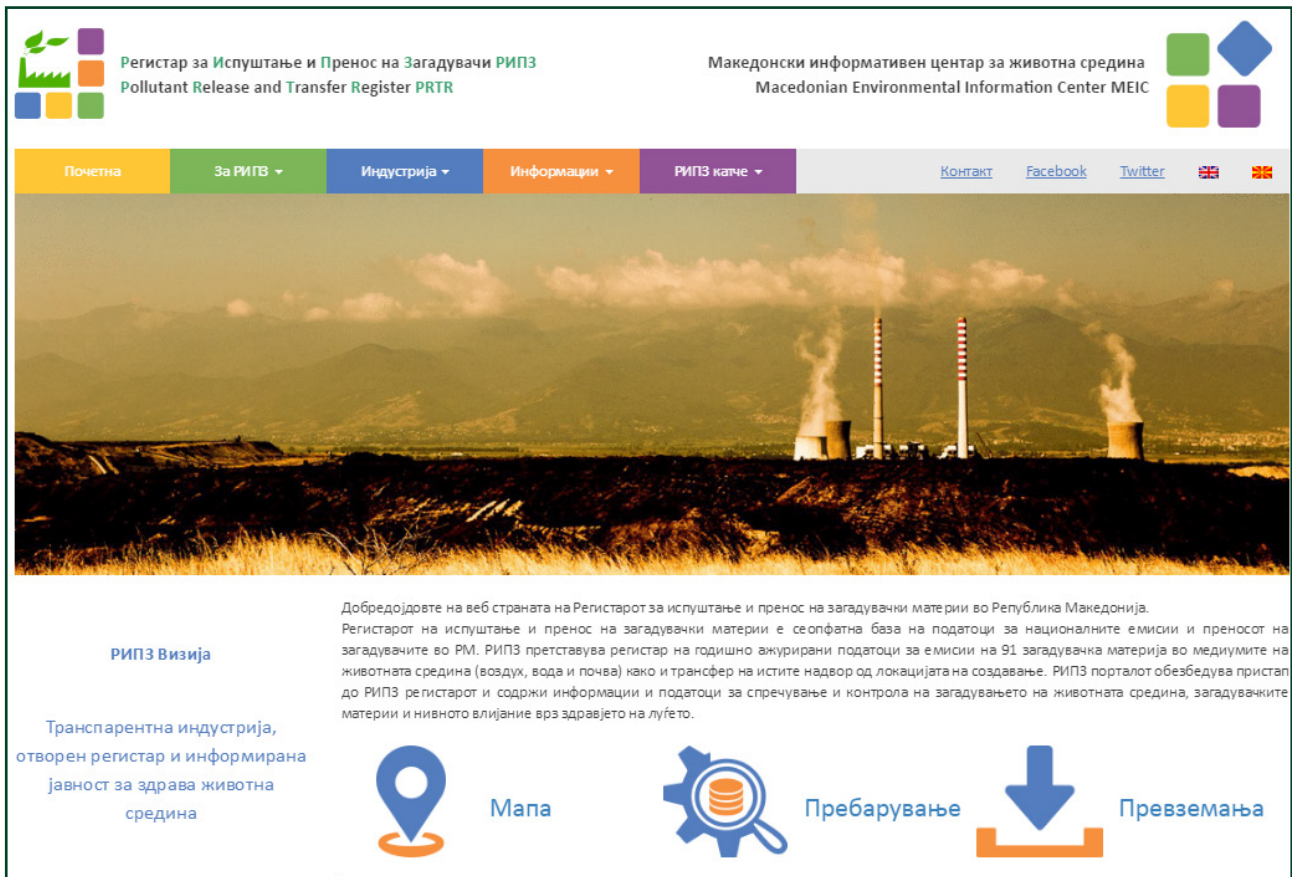
Оваа база на податоци може да се пребарува и идентификува според:

- Името на капацитетот и областа
- Местото
- Општинскиот код
- Речниот слив
- Групата на загадувачки супстанции
- Активноста
- Загадувачката супстанција

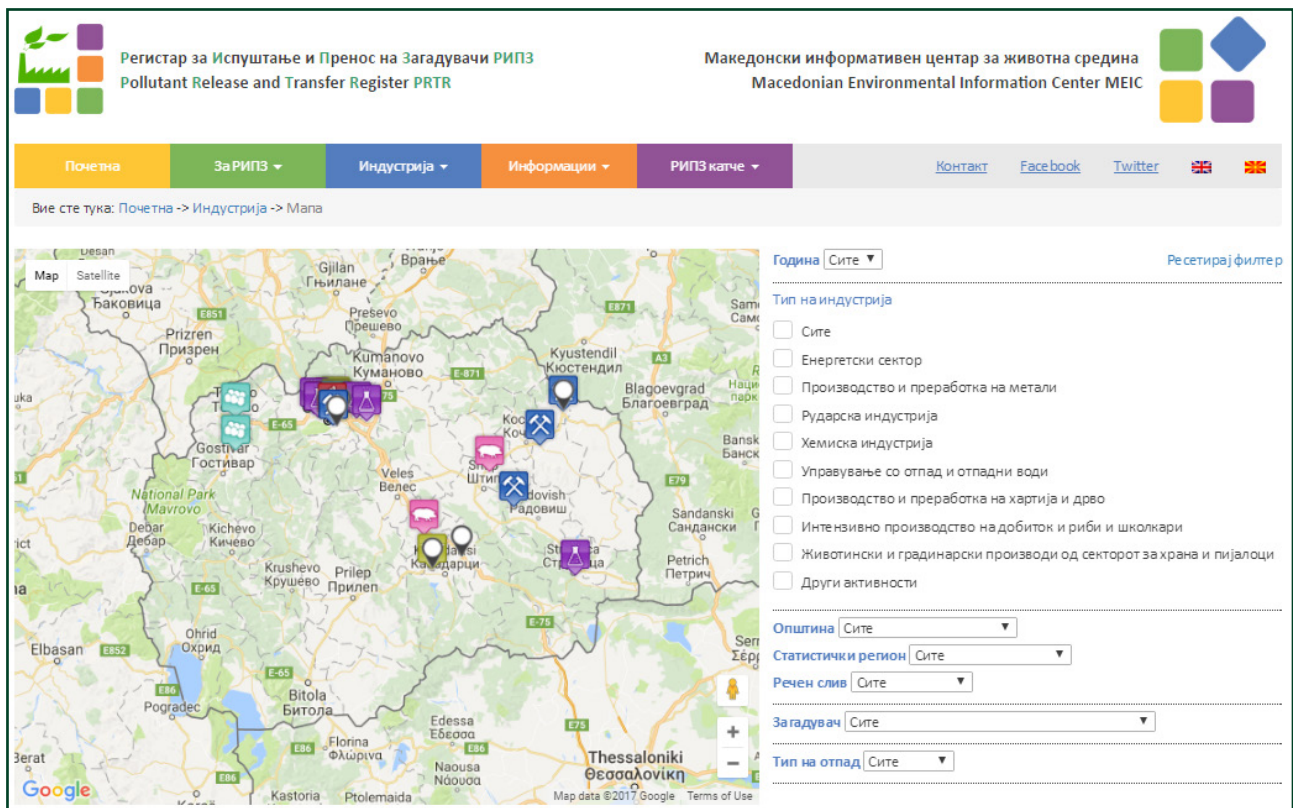
На почетната страница на веб-порталот (слика бр. 6), на левата страна постои копче за врска (кое ќе биде активирано во завршената фаза од изработката на веб-страницата), со кое ќе биде овозможено да формирате свој личен профил на порталот, кој ќе ви овозможи пристап до многу повеќе инфор-

мации. Формирањето на профилот ќе биде бесплатно и технички едноставно.

На горниот дел на почетната страница, се поместени неколку паѓачки менија, кои содржат врски до други страници. Во продолжение табеларно се претставени сите паѓачки менија и нивната содржина.

Слика бр. 6. Почетна страница на веб-порталот за РИПЗ системот во Република Македонија

Слика бр. 7. Мапа на инсталациите кои известуваат во БУБЕ системот за своите испуштања и преноси

НАЗИВ НА ПАЃАЧКО МЕНИ	НАЗИВ НА СОДРЖИНА ВО ПАЃАЧКОТО МЕНИ И ПОД-МЕНИ	КУС ОПИС НА СОДРЖИНАТА НА ВЕБ-СТРАНИЦАТА
ПОЧЕТНА		Почетна страница на веб-порталот, каде освен пораката за добредојде, можете да ги прочитате последните новости за настани поврзани со РИПЗ, во Македонија, но и во странство.
ЗА РИПЗ	КИЕВСКИ ПРОТОКОЛ	Кусо претставување на најважните цели на Киевскиот протокол.
	РИПЗ ВО МК	На оваа страница е прикажан системот за РИПЗ во Македонија, вклучувајќи ја неговата содржина и активностите за кои се водат податоци, но и врски кон Правилникот за РИПЗ и Листата на загадувачки супстанции.
	КОРИСНИ ЛИНКОВИ	Оваа страница содржи врски кон неколку национални и интернационални портали и институции за РИПЗ, вклучувајќи ги Е-ПРТР и ОН ЕКЕ.
	ПРЕЗЕМАЊА	На овој линк се наоѓаат сите документи поврзани со РИПЗ и истите може да се преземаат во електронска форма.
ИНДУСТРИЈА	ПРЕБАРУВАЊЕ	Оваа страница е всушност централната информативна страница преку која може да добиете различни информации за испуштањата и преносите на загадувачи од индустриските инсталации во Македонија <ul style="list-style-type: none"> • постројката и нејзината географска местоположба; вклучувајќи го и речниот басен; • активност; • испуштањето на загадувачи во медиумите на животна средина (воздух, вода и почва); • пренесување на отпад надвор од локацијата и нивно одредште, како што е соодветно; • пренесување на загадувачи во отпадна вода надвор од локацијата;
	МАПА (СЛИКА БР. 6)	Многу корисна страница на која врз подлога од „Google Maps“ се внесени локациите на индустриските инсталации кои се присутни во базата на податоци. Со кликување на соодветниот симбол го дознавате името на инсталацијата, но тоа е и врска кон посебната страница за таа инсталација, каде можат да се најдат повеќе информации.
	РИПЗ- ONLINE	Оваа страница (всушност врска) е наменета за индустриските инсталации, односно за операторите кои од тука можат да пристапат кон алатката за online известување, т.н. РИПЗ online
	РИПЗ СТАТИСТИКА	Статистички податоци за РИПЗ.
	ЗАГАДУВАЧИ	Исклучително информативна страница за сите загадувачки супстанции кои се дел од македонскиот РИПЗ систем. За секоја супстанција (со кликување на нејзиното име), може да ги дознаете праговите за испуштањата во воздух, вода и почва, но и нејзините карактеристики, употреба и влијание врз животната средина и слично.
ИНФОРМАЦИИ	ЧПП/ FAQ	Често поставувани прашања со РИПЗ.
	ПРОЕКТИ	Овие страници се наменети за поставување информации во врска со спроведувањето на проекти за РИПЗ, кои се финансирани од домашни или од странски средства.
	НОВОСТИ	Иако последните новости за настани поврзани со РИПЗ, во Македонија и во странство можат да се видат и на почетната страница, на оваа страница можете да ја видите целата архива на новости.
	КОНТАКТ	Доколку, пак, имате какви било прашања во врска со РИПЗ, ова е вистинското место каде може да ги поставите и да им ги испратите на експертите во МЖСПП, кои ќе ви одговорат во најкраток можен рок.
РИПЗ КАТЧЕ	РИПЗ ЕДУКАТИВНО	Овој дел содржи информации и податоци од едукативен карактер поврзани со основните поими и дефиниции како што се: загадување, извори на загадување, влијание на загадувањето врз животната средина и здравјето на луѓето за секоја загадувачка супстанција поединечно.
	ОТПАД ЕДУКАТИВНО	Овој дел содржи информации и податоци од едукативен карактер поврзани со опасен и неопасен отпад.

6. ВАЖНИ ВРСКИ И ИЗВОРИ НА ИНФОРМАЦИИ

- Регистар на испуштање и пренос на загадувачки материји на Република Македонија

<http://prtr.moepp.gov.mk/>

- Веб-портал за квалитет на воздух на МЖСПП

<http://airquality.moepp.gov.mk/>

- UNECE - Kyiv Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers

<http://www.unecce.org/env/pp/prtr.html>

- ОН ЕКЕ Киевски протокол за испуштања и пренос на загадувачи

UNITAR PRTR Platform

<http://prtr.unitar.org/site/home>

- РИПЗ платформа на Институтот за тренинг и истражување на ОН

PRTR Global Portal

<http://www.prtr.net>

- Глобален портал за РИПЗ

- European Pollutant Release and Transfer Register (E-PRTR) <http://prtr.ec.europa.eu/#/home>

- Европски регистар за испуштања и пренос на загадувачи (Е-ПРТР)

- European Commission's website on PRTR

<http://ec.europa.eu/environment/industry/stationary/eper/implementation.htm>

- Веб-страница за РИПЗ на Европската комисија

- OECD Pollutant release and transfer register

<http://www.oecd.org/chemicalsafety/pollutant-release-transfer-register/>

Веб-страница за РИПЗ на ОЕЦД

- Commission for Environmental Cooperation

- North American Pollutant Release and Transfer Register

<http://www.cec.org/tools-and-resources/taking-stock/taking-stock-online-north-american-industrial-pollution>

- Комисија за соработка во животната средина – РИПЗ на Северна Америка

- USA Toxics Release Inventory (TRI) Program

<https://www.epa.gov/toxics-release-inventory-tri-program>

- Програма за регистар на отровни испуштања на САД

Canada National Pollutant Release Inventory

<http://www.ec.gc.ca/inrp-npri/default.asp?lang=En&n=4A577BB9-1>

- Национален регистар за испуштање на загадувачи на Канада

PRTR information plaza Japan

<http://www.env.go.jp/en/chemi/prtr/prtr.html>

- Информативен систем за РИПЗ на Јапонија

- UNECE – Aarhus Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters

<http://www.unecce.org/env/pp/introduction.html>

- ОН ЕКЕ – Архуска конвенција за пристап до информации, учество на јавноста во донесувањето на одлуки и пристап до правда за прашања од животната средина

- Support Establishment and Advancement of Pollutant Release and Transfer Registers (PRTRs) in Western Balkan Countries and in the Republic of Moldova

<http://aarhus.rec.org/prtr/index.html>

- Проект за Поддршка на воспоставување-

то и развојот на РИПЗ во земјите на Западен Балкан и Република Молдавија

- European Environmental Bureau, Federation of Environmental Citizens Organisations

<http://www.eeb.org/>

- Европско еколошко биро, Федерација на еколошките граѓански организации

- European EcoForum, Pan-European Coalition of Environmental Citizens Organisations

<http://www.eco-forum.org/index.php/en/>

- Европски ЕкоФорум, Паневропска коалиција на еколошки граѓански организации

7. ЛИСТА НА УПОТРЕБЕНИ СКРАТЕНИЦИ

ЕЕА	Европска агенција за животна средина
Е-ПРТР	Европски регистар на испуштања и пренос на загадувачи
ЕУ	Европска Унија
ЈИЕ	Југоисточна Европа
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МоП	Состанок на Страните
ОЕЦД	Организација за економска соработка и развој
ОН ЕКЕ	Економска комисија за Европа на Обединетите нации
РЕЦ	Регионален центар за животна средина
РИПЗ	Регистар на испуштања и пренос на загадувачи
УБА	Федерална агенција за животна средина на Германија

8. ЛИСТА НА ГРАФИКОНИ, СЛИКИ И РАМКИ

Графикон бр.1.	Патот до Киевскиот протокол за РИПЗ.....	7
Графикон бр. 2.	Елементи на РИПЗ системите.....	12
Графикон бр. 3.	Организациска поставеност на Протоколот за РИПЗ.....	15
Графикон бр. 4.	Состав на Координативната работна група за следење на спроведувањето на Стратегијата за РИПЗ.....	19
Графикон бр. 5.	Индустриски сектори и активности, кои се должни да известуваат во Е-ПРТР.....	21
Графикон бр. 6.	Шематски приказ на РИПЗ процесот во Република Македонија.....	26
Слика бр. 1.	МОП-5 Архуска конвенција и МоП-2 РИПЗ, Мастрихт, 2014.....	14
Слика бр. 2.	Претставници на граѓанското општество разговараат за улогата на невладините организации во развојот и спроведувањето на ПРТР на регионалната работилница која се одржа во Скопје, од 8 до 9 ноември 2016 година.....	18
Слика бр. 3.	Почетна страница на Е-ПРТР.....	20
Слика бр. 4.	Почетна страница на македонскиот РИПЗ-онлајн систем (БУБЕ).....	24
Слика бр. 5.	Корисничкото упатство за Регистарот за испуштање и пренос на загадувачи	25
Слика бр. 6.	Почетна страница на веб-порталот за РИПЗ системот во Република Македонија.....	28
Слика бр. 7.	Мапа на инсталациите кои известуваат во БУБЕ системот за своите испуштања и преноси.....	28
Рамка бр. 1	Собирање и објавување на информации за животната средина.....	8
Рамка бр. 2	Состанок на Страните.....	9

